

Skrivelse till vård- och omsorgsnämnden

En röst åt pensionärsorganisationerna

2025-09-26

Pensionärsorganisationerna i Kommunala Pensionärsrådet har inkommit med följande skrivelse:

Den sista juni 2024 stängdes de fyra seniorrestaurangerna i Lund. Kommunens högsta politiska ledning hade initierat förslaget om stängning och drivit på processen. Huvudskälet var att man skulle spara pengar. Portionspriset på seniorrestaurangerna angavs vara 360 kr. Man kunde äta lunch på Grand Hotel och ta ett glas vin till maten för en lägre summa, hävdades det.

Tanken var att seniorer i Lund skulle hänvisas till att äta i skolmatsalar. Detta var en viktig förändring ur demokratisk synvinkel, argumenterade man. Många fler äldre skulle få nära till en servering, många fler skulle gå och äta lunch.

Ibland förekom påståenden om att det var olagligt att driva en seniorrestaurang i kommunal regi. Några bevis för detta har dock inte framkommit. I många kommuner driver man seniorrestauranger, i till exempel Klippan, Helsingborg, Landskrona, Lomma, Malmö.

Hur var seniorrestaurangerna utformade?

Två av dem låg i tätorten Lund, en i Södra Sandby och en i Veberöd. De verkade under olika förutsättningar, så till exempel sköttes Södra Sandbys seniorrestaurang av en person, medan andra hade fler i personalen. Restaurangerna låg i anknytning till träffpunkter och/eller äldreboenden.

Huvudkomponenten i lunchernas huvudrätt tillagades av storköket på Linero. Betoningen låg på svensk husmanskost. Respektive restaurang ansvarade för tillbehör som potatis, ris, salladsbuffé, kaffe och efterrätt.

Seniorrestaurangerna höll öppet alla veckans sju dagar, även under storhelger. På Papegojelyckans seniorrestaurang pågick serveringen två timmar. Efteråt kunde gästerna sitta kvar och umgås under ytterligare en timme, medan personalen plockade undan och städade. På denna punkt hamnar skolmatsalarna långt efter. De sammanlagt 14 skolmatsalar som nu tar emot seniora lunchgäster erbjuder i allmänhet 30-60 min servering. Gästerna tillåts sitta kvar under varierande tid. En skola serverar seniorer lunch under 30 min, därefter tillåts gästerna sitta kvar så kort tid som 15 min.

Skolmatsalarna är endast öppna de dagar då verksamhet pågår i respektive skola. Alla lördagar och söndagar är de stängda. Det gäller även skollov utom i de fall då fritids håller öppet. Då serveras lunch till barnen och även seniorer kan få mat.

Före pandemin hade antalet lunchgäster i seniorrestaurangerna stadigvarande ökat år från år. Under 2019 låg det totala antalet luncher under året på 55 000. Därefter höll man stängt under två år. När restaurangerna öppnade på nytt 2022 nådde man endast upp till 35 600 luncher om året, det vill säga närmare 20 000 föll bort (Statistik från Vård- och omsorgsförvaltningen). Man kan inte tala om någon återhämtning därefter. Omkring 3 000 luncher serverades per månad under 2023 och början av 2024 (på årsbasis nära 36 000). När nedläggningen närmade sig minskade antalet seniorluncher något.

Hur blev seniorrestaurangerna goda mötesplatser för äldre?

- ❖ *Gemensamma måltider erbjöds i en opretentiös inramning, på platser dit många kunde och vågade gå.*
- ❖ *Maten blir mer av en sensuell upplevelse när mat tillagas och serveras där man äter. Salladsbuffén var mycket uppskattad.*
- ❖ *Sociala kontakter underlättades, utrymme gavs för att umgås.*
- ❖ *Äldre med olika bakgrund möttes i restaurangerna.*
- ❖ *Lunchgäster hjälpte varandra t ex med att bära brickor och att hantera mobiler.*
- ❖ *Personalen bidrog till en vänlig miljö genom att vara hjälpsam och social.*
- ❖ *Seniorerna behövde inte underordna sig skolans tider och rytm; servering pågick mångdubbelt fler dagar och timmar än i en skola.*

Problem förknippade med verksamheten

- *Ingen marknadsföring av seniorrestaurangerna bedrevs under senare år, vilket bidrog till att antalet gäster hölls nere. Inom personalen fick man höra att man skulle tala tyst om verksamheten för att inte konkurrera med privata verksamheter.*
- *Sättet att driva och organisera arbetet verkade stå stilla. En dynamisk ledning hade behövts för att få restaurangerna att utvecklas. Inspiration skulle kunna hämtas från Byskolan i Södra Sandby, där den ansvarige driver verksamheten målmedvetet och kreativt tillsammans med personalen, utan inblandning av serviceförvaltningen.*
- *I Lunds kommun behöver man förbättra de system för uppföljning och utvärdering som används. Påståendet att portionspriset på en seniorlunch uppgick till 360 kr upplevdes som orimligt och stötande av många.*

Vad blev resultatet av nedläggningen?

Det mest uppseendeväckande resultatet är en minskning i antalet seniorluncher som serverats sedan de förlagts till skolmatsalar. Dessa uppgick till 450-530 per månad under januari-maj 2025 (Källa: Kommunkontoret i Lund). Som jämförelse vill vi påminna om att seniorrestaurangerna brukade servera omkring 3 000 luncher i månaden under de sista åren (före pandemin nådde man upp till omkring 4 500 luncher per månad).

3

Flest skolluncher till äldre har under januari-maj 2025 serverats på:

Spyken, Centrum 150-200 luncher per månad

Byskolan, Södra Sandby 90-140 “ “

Gråsparven/Fågelskolan på Väster 60-100 “ “

Minst antal luncher serverades under samma period på:

Idalaskolan, Veberöd 0-2 luncher per månad

Hagalundskolan, Dalby 0-8 “ “

Prästängskolan, Stångby 0-8 “ “

Delfinskolan, Norra Fälåden 1-5 “ “

När seniorrestaurangerna stängdes...

- ❖ *så ökade antalet personer med hemtjänst.*
- ❖ *så kvarstod lokalkostnader. De båda största seniorrestaurangerna har stått tomma sedan stängningen.*

- ❖ så förlorade många en fast punkt i tillvaron.
- ❖ så försvann sociala kontakter, nätverk raserades.

Själva övergången var väldigt illa förberedd. Den upplevdes som kaotisk, den skapade oro och förvirring hos många.

LIPS

Strax innan seniorrestaurangerna stängdes så slöt kommunen en överenskommelse med den ideella organisationen LIPS (Lunds ideella föreningars paraplyorganisation för socialt arbete). Avtalet innebar att LIPS under juli och halva augusti 2024 skulle leverera seniorluncher alla dagar på fyra träffpunkter; Arkivgatan, Papegojelyckan, Södra Sandby och Veberöd. LIPS engagerade ungdomar i arbetet med distribution och servering.

När skolmatsalarna öppnade i augusti 2024 hänvisades seniorer att äta där. LIPS' service begränsades till de dagar då skolorna var stängda. Dock med ett undantag; i Veberöd utverkade pensionärerna en överenskommelse med kommunen om att LIPS fortsatt skulle leverera lunch till dem under alla veckans dagar. Intressant att notera är att de äter lunch i den gamla seniorrestaurangens matsal. På övriga platser fick man hålla till i träffpunkternas lokaler, som var olika väl lämpade för uppgiften.

Maten hämtade LIPS från ett privat företag. För att hålla maten varm levererades den upplagd i folieformar. Den senior som både ville äta sallad till maten och efterrätt fick inledningsvis betala 109 kr jämfört med 67 kr i seniorrestaurangerna. LIPS har senare höjt priset.

LIPS' insats var viktig i början av perioden, i juli 2024 förmedlades nära 2 000 luncher till de fyra träffpunkterna, då mat levererades alla dagar.

Hittills under 2025 (jan-april) uppgår antalet LIPS-luncher under helgdagar till mellan 360 och 530 per månad. Serveringen i Södra Sandby upphörde vid årsskiftet.

I Veberöd som har ett speciellt avtal levererar LIPS dessutom omkring 400 luncher i månaden under vardagar. I april 2025 hade antalet dock minskat till 270.

Finns fördelar med att äta i skolmiljö?

En fördel är att i Lunds skolmatsalar erbjuds två alternativa rätter, varav en brukar vara vegetarisk.

Seniorer brukar uppskatta kontakt med barn och ungdomar, men att äta i samma matsal under stressiga förhållanden blir i allmänhet en negativ upplevelse. Ingen av de 14 skolor i Lund som öppnat sina portar för äldre erbjuder något avskilt rum för dem, vilket är anmärkningsvärt. I de fall separata rum förekommer så används de av barn med särskilda behov.

Låt äldre få egna goda mötesplatser!

Den inriktning på skolmatsalar som Lunds kommun drivit har varit extrem. Detta alternativ måste tonas ner kraftigt. Fortsätt att låta äldre äta i skolmatsalar som väckt intresse. Stryk kravet på föranmälan där tillströmningen är låg.

Men att utesluta alternativet att äldre får tillgång till seniorrestauranger, det vill säga egna mötesplatser, är oacceptabelt, ett uttryck för åldersdiskriminering.

Vårt yrkande

Vi yrkar på öppnande av två seniorrestauranger i Lunds tätort.

Det handlar om

- *äldres livskvalitet*
- *förebyggande verksamhet för att motverka näringsbrist och ofrivillig ensamhet*
- *offentliga resurser sparas på sikt när äldre mår bra, kan knyta egna kontakter och finna egna aktiviteter. Då tenderar beroendet av hemtjänst att minska liksom behov av särskilt boende*

För att pensionärsorganisationerna som ingår i Kommunala pensionärsrådet i Lund ska kunna få sin begäran hanterad av ett politiskt fattat beslut så föreslår vi å deras vägnar att vård- och omsorgsnämnden beslutar:

att Lunds kommun öppnar två seniorrestauranger i Lunds tätort

Inga-Kerstin Eriksson (C)
andre vice ordförande

Tove Klette (L)
ledamot